

Prof. Joseph E. Stiglitz

Ekonomide Nobel ödülü bulunan Joseph E. Stiglitz, Columbia Üniversitesi'nde Profesör ve Roosevelt Enstitüsü'nde Baş Ekonomisttir. En son çıkan kitabı: Küreselleşme Yine Büyük Hayal Kırıklığı: Trump Döneminde Küreselleşme Karşıtlığı

Trump'ın ticaret konusunda kafası karışık

Trump sadece önemsiz şeyler üzerinde durmakla kalmıyor, hırsları da körükleyerek ABD'nin kilit müttefikleriyle ilişkilerini vergilendiriyor. En kötüsü de tüm eylemleri sadece siyasi. Güçlü görünmek konusunda hızlı ve seçmen tabanına agresif bir imaj çizmek istiyor.

ABD ve Çin arasında çelik, alüminyum ve diğer ürünlere ilişkin ticaretteki çarpışmalar, ABD Başkanı Donald Trump'ın çok taraflı ticaret anlaşmalarını ve ticarete ilişkin ihtilafları çözmek için kurulmuş olan Dünya Ticaret Örgütü'nü hor görmesinin bir ürünü.

Yıllık ithalat değeri 60 milyar doları bulan Çin menşeli 1 bin 300'den fazla ürüne gümrük vergisi açıklamadan önce, Trump Mart ayı başlangıcında ulusal güvenliği bahane ederek çelik ürünlerine yüzde 25 ve alüminyuma yüzde 10 gibi yüksek oranlarda gümrük vergisi getirdiğini duyurmuştu. Trump hala ithal edilen ve fiyatı küresel olarak belirlenen çeliğin küçük bir kısmına uygulanacak verginin ciddi stratejik bir tehdide karşı yeterli bir önlem olduğu konusunda ısrarcı.

Fakat çoğu uzman bu konuda şüpheli. Trump zaten ABD'ye en fazla çelik ihraç eden ülkeleri yeni gümrük vergisinden hariç tutarak ulusal güvenlik iddiasını çürütmüş oldu. Kanada örneğin Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması'nda tekrar müzakere etmeyi kabul etmesi şartıyla bu gümrük vergilerinden muaf edildi. Resmen ABD'nin taleplerini vermediği takdirde tehdit edildiği bir durum...

Ama tartışma konusu olan bir sürü alan var. Örneğin kereste, süt ürünleri ve otomobiller. Trump gerçekten ABD-Kanada ticaretindeki bu küçük unsurlar konusunda daha iyi bir anlaşma yapabilmek için ABD'nin ulusal güvenliğini kurban vermeyi mi öneriyor? Ya da ulusal güvenlik iddiası Trump'ın savunma bakanının da ileri sürdüğü gibi, temelde düzmece ve Trump birçok konuda olduğu gibi kafası karışmış bir halde bunu farketti.

Genelde Trump geçmişteki sorunlara odaklanmış görünüyor. Trump'ın Meksika'dan göçün neredeyse sıfıra düştüğü bir dönemde sınır duvarı inşa etmeyi önerdiğini hatırlayın.

Çin'in para birimini bilerek düşürmesi konusunda şikayet etmeye başladığında ise aslında Çin hükümeti Yuan'ın değerini yükseltmeye çalışıyordu.

Benzer şekilde Trump şimdi de çeliğin fiyatı Çin'in kendi fazla kapasite-

Muhtemelen Çin, Trump'ın ilave gümrük vergilerine karşılık kendisi de vergilerini koymakla tehdit etti. Bu gümrük vergileri birçok sektördeki ABD ürünlerini etkileyecek ama orantısız bir şekilde Trump'ın güçlü olduğu bölgelere etkisi daha fazla olacak. Çin'in tepkisi ise sağlam ve ölçülü.

tesini azaltma çabalarının da etkisiyle neredeyse yüzde 130 arttıktan sonra çelik ürünlerine gümrük vergisi getiriyor.

Trump hırsları körüklüyor

Ama Trump sadece önemsiz şeyler üzerinde durmakla kalmıyor, hırsları körükleyerek ABD'nin kilit müttefikleriyle ilişkilerini vergilendiriyor. En kötüsü de tüm eylemleri sadece siyasi. Güçlü görünmek konusunda hızlı ve seçmen tabanına agresif bir imaj çizmek istiyor.

Trump'ın ekonomik danışmanı olmasaydı bile asıl önemli olanın toplam dış ticaret açığı olduğunu ve bir ülke ile olan ikili ticaretteki açık olmadığını anlaması gerekirdi. Çin'den ithalatları azaltmak ABD'de yeni istihdam yaratmaz. Daha ziyade sıradan Amerikan vatandaşları için fiyatların artmasına ve Bangladeş, Vietnam ya da Çin'den gelen ithalatın yerini alacak herhangi bir ülkede yeni istihdam yaratılmasına yol açar.

Birkaç durumda imalat ABD'ye dönse de ağır sanayi bölgesinde muhtemelen iş yaratmayacak. Onun yerine ürünler muhtemelen robotlar tarafından üretilecek ve muhtemelen yüksek teknoloji merkezlerinden birinde istihdam yaratacak.

Trump Çin'in ikili ticaretteki dış ticaret fazlasını 100 milyar dolar azaltmasını istiyor: Bu da 100 milyar dolar tutarında ABD petrol ve gazı almasıyla mümkün. Ama Çin başka yerden alımlarını azaltsa da ya da ABD petrol ve gazını diğer yerlere saysa da bunun ABD ekonomisine ve küresel ekonomiye çok küçük bir etkisi olacaktır. Açık olmak gerekirse Trump'ın ikili ticaretteki dış ticaret açığına takmış olması çok saçma.

Çin'in tepkisi ölçülü

Muhtemelen Çin, Trump'ın ilave gümrük vergilerine karşılık kendisi de vergilerini koymakla tehdit etti. Bu gümrük vergileri birçok sektördeki ABD ürünlerini etkileyecek ama orantısız bir şekilde Trump'ın güçlü olduğu bölgelere etkisi daha fazla olacak.

Çin'in tepkisi sağlam ve ölçülü; ticaret savaşı misillemelerini körüklemekten kaçınıyor ve ödün vermiyor. Bu da çalın bir boğa ile uğraşıyorsanız sadece daha fazla sinir yapıyor...

Umalım da ABD mahkemeleri veya Kongre'deki Cumhuriyetçiler Trump'ı dizginleyebilir. Ama yine de Trump'a destek olan Cumhuriyetçi Parti serbest ticarete olan bağlılığını birden unutmuş gibi, birkaç ay önce de mali ihtiyatlılığa olan bağlılığını unutmuş olmasa gibi.

Daha geniş bir açıdan bakacak olursak hem ABD'de hem

de Avrupa Birliği'nde Çin'e olan destek bir çok nedenden ötürü azalıyor. ABD ve Avrupalı seçmenlerin sanayisizleşmenin acısını çekmesinden de öte Çin bir zamanlar ABD'li şirketlerin algısındaki altın madeni olmaktan çıktı.

Çinli şirketler daha rekabetçi hale geldikçe Çin'deki ücretler ve çevre standartları yükseldi. Bu arada bir yandan Çin finansal piyasalarını açmakta yavaştı ve bu da Wall Street yatırımcılarını üzdü. Çok ilginçtir, Trump ABD sanayi işçilerine destek olacağını iddia ederken, "başarılı" pazarlıkların gerçek kazananı, Çin'in sermaye piyasalarını sigorta ve diğer finansal hizmetlere açmasını isteyen Wall Street olacak muhtemelen.

Yapay zekâda kim öncü?

Bugün yaşanan ticaret savaşı Amerika'nın baskın küresel konumunu ne ölçüde kaybetmiş olduğunu ortaya koyuyor. Fakir ve gelişmekte olan bir Çin, 25 yıl önce batı ile ticaretini artırmaya başladığında çok az insan bugün dünyanın sanayi devi olacağı çok az insanın aklına gelirdi. Çin şimdiden imalat çıktısında, tasarruflarda, ticarete ve hatta satın alma paritesine göre GSYH'de ABD'yi geçti.

Gelişmiş ülkeler için daha ürkütücü olan ise Çin'in sadece teknolojik yetkinlikte batıya yetişmesi değil, geleceğin anahtar sektörlerinden birinde, yapay zekâda belki de öncü olacağı ihtimalidir. Yapay zekâ big data'yı temel alır. Bu verilerin bulunurluğu ise mahremiyet, şeffaflık, güvenlik ve ekonomik rekabet çerçevesindeki kurallar gibi siyasi konulara bağlıdır.

AB veri mahremiyetini korumak konusunda hayli endişeli, Çin'in ise böyle bir kaygısı yok. Bu da maalesef Çin'e yapay zekâyı geliştirme konusunda çok büyük bir avantaj sağlıyor. Yapay zekânın avantajları teknoloji sektörünün ötesine gidecek ve muhtemelen ekonominin her sektörünü olumlu etkileyecek.

Görünen şu, yapay zekâ ve ilgili teknolojilerin geliştirilmesi ve kullanılmasına yönelik standartların belirlenmesi için küresel bir anlaşma yapılması gerekecek. Avrupalılar sadece daha yüksek yaşam standartları anlamına gelen ticareti desteklemek için onca önem verdikleri mahremiyetin korunması tutumundan ödün vermemeli.

Önümüzdeki yıllarda temelde farklı ekonomik sistemleri, tarihleri, kültürleri ve toplumsal tercihleri olan ülkeler arasında "adil" bir küresel ticaret rejimi yaratmanın yolunu bulmak zorunda kalacağız. Trump döneminin tehlikesi ise dünya ABD Başkanı'nın Twitter sayfasını takip edip uçurumun herhangi bir tarafından düşmemeye çalışırken, bu gibi gerçek ve zor engelleri aşmak için çok bir şey yapılmayacak olması.